

Pericopa Toldot - Rebeca (Rivka), o femeie puternică fără statut oficial [anul 5784]

Rebeca are multe însușiri fundamentale asemănătoare cu celelalte mame ale națiunii, însă ea prezintă și unele trăsături specifice doar ei. Spre deosebire de celelalte mame despre care Toraua nu ne spune nimic despre nașterile lor, ea ne raportează despre nașterea fiilor Rebecăi (Geneza 25:23), un detaliu neobișnuit deoarece Toraua nu ne înștiințează de obicei despre nașterea copiilor. Toraua ne mai dă amănunte din viața ei de fecioară înaintea căsătoriei ei.

Rebeca este singura dintre mamele națiunii a cărei alegere poate fi explicată. Povestea logodnei ei cu Isaac (Geneza cap. 24) descrie cum a trecut cu mare succes examenul caracterului ei în care a pus-o robul lui Avraham și care o prezintă ca perfecțiunea întruchipată: o îndurare (*hesed*) neobișnuită față de robul lui Avraham și cele zece cămile cu care a venit el, harnică și ageră, amabilă și primitoare (ca și socrul ei, Avraham), curajoasă și fermă în deciderea ei de a ieși la drum imediat în ciuda îndoielilor familiei. Prin fermitatea ei de a-și părăsi țara, patria și casa părintească ea merge în urma lui Avraham (Geneza 12:1-4). Pe când Avraham a acționat în acest fel dintr-o poruncă divină, Rebeca a făcut-o împlinind porunca inimii prin convingerea ei că acesta este pasul corect de făcut.

Povestea logodnei lui Isaac cu Rebeca (Geneza cap. 24) vestește o schimbare genetică de roluri familiare în care Rebeca va fi personajul activ și puternic în viața lor comună. În Tora sunt trei povești care pot fi catalogate ca logodne: Isaac cu Rebeca (Geneza cap. 24), Iacov cu Rahel (Geneza 29:1-20) și Moșe cu Țipora (Exod 2:15-21). Componentele următoare constituie tiparul poveștilor de logodnă:

1. Mirele (sau mesagerul lui) pleacă într-o țară străină
2. El întâlnește tânăra (sau tinerele) lângă o fântână (care simbolizează fertilitatea)
3. El scoate apa pentru tânăra (sau tinere)
4. Tânăra/tinerele se grăbesc să se întoarcă acasă ca să vestească despre venirea unui străin
5. Străinul este invitat la masă
6. Se hotărăște despre căsătorie între oaspete (sau cel care l-a trimis) și fată

Nu toate detaliile apar în cele trei episoade. Tocmai în cel dintre Isaac și Rebeca se petrece o răsturnare a rolurilor între femeie și bărbat. Nu mirele scoate apa din fântână pentru fată, ci mireasa scoate apa pentru mesagerul trimis în fond de tatăl mirelui. Mirele este absent din toată povestea întâlnirii decisive lângă fântână. Găsim aici o aluzie la toată viața celor doi: Isaac este persoana pasivă, călăuzit prin acțiunea altora (cum este în povestea de Akeda, jertfă umană, Geneza cap. 22), pe când Rebeca este o persoană activă și puternică. Aceste caracteristici ale celor doi se vor evidenția în povestea „furtului” binecuvântării întâiului născut (Geneza cap. 27).

Chiar și înainte de această poveste, Rebeca se dovedește ca o persoană care aduce lecuire inimii frânte a lui Isaac și umple golul care s-a dezvăluit odată cu moartea mamei lui iubite, Sara. Toraua ne prezintă cu o minuțiozitate psihologică cum Rebeca ocupă locul soacrei ei, atât din punct de vedere fizic cât și spiritual, atât în cortul Sarei cât și în inima lui Isaac: „Și Isaac a adus-o în cortul mamei sale Sara, a luat-o pe Rebeca și ea i-a devenit soție și a iubit-o; și Isaac a fost consolată după mama sa” (Geneza 24:67).

După o perioadă lungă de 20 de ani de infertilitate, Rebeca naște doi gemeni. Spre deosebire de Sara care a apărut poziția fiului ei Isaac față de Ismail, fiul concubinei soțului ei, Rebeca este mama ambilor băieți – cel înlăturat și cel iubit – Esav și Iacov. Ea hotărăște în mod personal, spre deosebire de părerea lui Isaac, care dintre cei doi este demn să fie continuatorul dinastiei. Iubirea lui Esav de către Isaac este una care depinde de ceva, „căci mâncă din vânatul lui” (Geneza 25:28), adică fiindcă Isaac se delectează cu carnea pe care o vâna Esav. Despre cauza preferinței lui Iacov de către Rebeca noi nu aflăm, iar imaginea pe care o primim este că iubirea ei pentru el este lipsită de orice interes și provine de la o cunoaștere profundă al caracterului celor doi băieți. Mulți comentatori și cercetători explică această preferință ca venind de la cunoașterea poruncii Domnului pe care o auzi-se în perioada grelei sarcini „cel mare va sluji cel tânăr” (Geneza 25:23). Din punct de vedere lingvistic, după gramatica ebraicii biblice, această sintagmă poate fi înțeleasă și în sens opus, adică „cel tânăr va sluji pe cel mare”. Deoarece în versetul în care ea primește vestea „Două neamuri sunt în pântecul tău și două popoare din viscerele tale se vor despărți, unul va fi mai puternic decât celălalt” (Geneza 25:23). Sfârșitul acestui verset este sintagma cu pricina. De aceea, Rebeca a înțeles în mod intuitiv că dorința Domnului este ca cel mare, Esav, să-l slujească pe cel tânăr, Iacov.

Însă cu toate că Rebeca este o femeie puternică și dominantă, ea trăiește într-o societate patriarhală, fără atribuții și putere adevărată. De aceea ea este nevoită să acționeze cu viclenie ca fiul cel potrivit după părerea ei să primească binecuvântarea pe care Isaac o rezervă fiului preferat, Esav (Geneza cap. 27). Aceasta ar putea oare prejudicia personajul ei? Pare că Toraua prezintă fapta ei într-un mod ambivalent: pe de o parte nemulțumirea se manifestă când Iacov, cel care a înșelat, este pedepsit „ochi pentru ochi” și devine cel înșelat. Aceasta se petrece când socrul său, Laban, îl păcălește schimbând pe Rahel cu Lea, o înșelăciune care constă și ea în schimbarea între cea tânără și cea mare (Geneza 29:23-27). Pe de altă parte, Esav este prezentat ca inapt pentru binecuvântare spre deosebire de Iacov. De aceea se poate înțelege acțiunea Rebecăi. Cu toate că Toraua se reține de la fapte de înșelăciune, câteodată ea justifică unele situații, mai ales când cei implicați sunt lipsiți de orice putere oficială. Cazul moașelor din Egipt iese în evidență în acest caz. Acolo scriptura justifică nesupunerea moașelor, care impune chiar minciună, la porunca Faraonului în felul următor: „Dar moașele s-au temut de Dumnezeu” (Exod 1:17), adică o sensibilitate morală naturală. Se mai adaugă și răsplata divină pe care ele au primit „El le-a făcut case” (Exod 1:21).

[Rebeca, mama noastră, prin fapta de înșelăciune, a influențat în mod decisiv soarta poporului evreu și i-a modelat personalitatea.](#)